

plaats blijft, ook wanneer er veel vogels in het net hangen.

Twee pvc buizen van 1 meter lengte, doorsnee 50 mm, in de grond graven, en de masten kunnen zo neergezet. Dit geldt natuurlijk alleen als een vaste opstelling gebruikt wordt. Na het plaatsen worden de schoorlijnen aangebracht, die op ongeveer 1½ tot 2 meter hoogte aan de paal geknoopt worden. Die schoorlijnen moeten wel een behoorlijke kwaliteit hebben, want met wind staat er heel wat spanning op net en palen. Bij Gamma kostten die lijnen ongeveer 60 cent per meter. Ons net werd geplaatst voor een groepje bomen, waar eerder wel eens Boerenzwaluwen in een "normaal" mistnet belandden, omdat ze daar kennelijk insecten rond de kruinen vangen. Het hijsnet staat kort tegen de bomen aan en steekt er ongeveer twee banen bovenuit. Afhankelijk van de windrichting kan tot windkracht 2-3 goed met dit hijsnet worden gevangen.

Toen het zaakje stond en gemakkelijk te bedienen bleek, en sceptici hun verweer op moesten geven, werd in een opwelling van overmoed door enkele jeugdige groepleden o.a. Gierzwaluwgeluid, dat ze maken als ze in groepen vliegen, bij het hijsnet afgespeeld. Dat gebeurde op een moment dat er groepen Gierzwaluwen in de buurt werden gezien en gehoord. Gierzwaluwen bleken zich relatief gemakkelijk te laten lokken. Na verloop van tijd werden ze onvoorzichtiger bij het juist over het net zeilen en belandden in de bovenste twee zakken. Hing er eenmaal één, dan volgden er meer. Of dat verband hield met elkaar is nog onduidelijk, maar wel opmerkelijk. Alle gevangen Gierzwaluwen waren, zonder uitzondering, adulte dieren. Wat later in de tijd, toen de Gierzwaluwen allang het vaderlandse luchtruim hadden verlaten, werd het geluk beproefd met Huiszwaluwen. Ook dat werkte duidelijk. Opvallend hierbij was dat we hier uitsluitend juveniele vogels vingen! Dat kan toeval zijn. Natuurlijk werden ook tal van andere vogels bemachtigd. Er is een paar maal geprobeerd of Boeren- en Oeverzwaluw ook te vangen waren met de combi hijsnet/geluid, maar daarmee hadden we nóg geen succes. Het vangen van een kleine dertig Gierzwaluwen in een paar dagen en ruim dertig Huiszwaluwen in twee (een dag van 28 stuks) is voor ons een aansporing om in die soorten nog wat meer vangenergie te gaan steken.

Dat zei ik; Gamma!

C. van Deursen - c.vandeursen@planet.nl

Afscheid van het Vogeltrekstation

Gerrit Speek

Nee, dit wordt geen beschouwelijk en diepzinnig overzicht van 15 jaar op het Vogeltrekstation. Maar een afscheid is wel een markant punt, dus even wil ik een paar dingen zeggen.

Voor 1994 werkte ik al vele jaren op het NIOO in Heteren. Altijd met vogels in trek-, dispersie- en populatiedynamische onderzoeken. Altijd was het ringen daarin een middel en ik heb me tot 1994 nooit gerealiseerd dat vogels vangen voor velen van jullie een belangrijk deel van je leven is. Het best is dat te illustreren met een voorbeeld. Tijdens een van mijn bezoeken aan jullie werden er roofvogels gevangen met een ball-chatri. Na een halve dag rondrijden in de auto zei ik heel voorzichtig "dit is leuk, maar niet echt milieuvriendelijk". Het antwoord was duidelijk: "mond houden en doorrijden, daar zit er eentje".

Als ik terugkijk op 15 jaar Vogeltrekstation dan is dat duidelijk met genoeg. Ik vond het werk leuk, vooral de organisatorische aspecten (het woord 'regelneef' heb ik vaak gehoord), ook het wroeten met cijfers in databases, het contact met de ringers was (meestal) leuk, en ook nog met (meestal) prettige collega's. Minder leuk was de immer voortdurende druk dat het goedkoper moet, meer werk doen met minder mensen. Men zegt dat het erbij hoort, maar ik werd er wel eens moe van. Ik ben blij (en een beetje jaloers op Henk) dat met de beslissing van Louise Vet die druk de komende jaren van de ketel is. Heel mooi dat Henk er in is geslaagd een pot met geld los te peuteren voor 'Griel', goed voor de continuïteit.

Als ik terugkijk op 15 jaar Vogeltrekstation dan zie ik dat er gelukkig veel zaken goed zijn gegaan en resultaat hebben gebracht, waarvan ik de toenemende automatisering en het certificerings project de twee belangrijkste vind. Het CES project is waarschijnlijk nog belangrijker, maar dat is voor mijn komst al gestart. Een aantal items ben ik minder tevreden over en een paar acties van mij zijn volledig mislukt, dus daar wil ik liever niet aan herinnerd worden. Ik ben blij dat jullie niets gemerkt hebben van een domme actie van mij waarbij ik de volledige database met terugmeldgegevens om zeep heb gebracht. Een ijzeren backup regime bracht binnen 24 uur redding.

Ik heb nog wel een wens, noem het liever een advies of een raad aan jullie en ook/vooral aan

Henk van der Jeugd, en als ik wat eerlijker en harder ben voor mezelf en voor jullie en voor het VT, dan moet ik het een 'dringend advies' noemen: méér CES sites. Ik vind dat ik daarin mijn werk niet goed genoeg heb gedaan. En dan bedoel ik niet alleen het 'gewone' CES project, maar vooral onderdelen als winter- en najaarsvangsten. Nee, daarvoor hoeven de gebruikelijke vangstmethodes niet overhoop gehaald te worden. Het enige wat moet gebeuren is de methodes en de besteedde tijd zodanig te registreren dat de vangsten vergelijkbaar worden. Dan hebben jullie en het VT een extra meetinstrument in handen. Want meten is weten en beleidsbepalers hebben daar geld voor over.

Wees voorzichtig want jullie zitten in een glazen huis, want je mag levende wezens manipuleren, dat mogen maar erg weinig mensen in Nederland, en realiseer je dat vangen en ringen voor jullie misschien een doel is, maar voor het Vogeltrekstation een middel. En daar ligt dan een mooie taak voor het VT: meer publicaties waar ringgegevens van vogels bij worden gebruikt, het liefst toepasbaar op onze leefomgeving, want daar zijn beleidsbepalers gevoelig voor.

Dank je wel zeg ik nu tegen iedereen die hier vandaag aanwezig is, maar voor één persoon maak ik een uitzondering, die wil ik graag persoonlijk bedanken. Ik weet dat ze er een hekel aan heeft om op een podium te staan, dus ga ik nu wel naar Woutéra toe. Henk staat aan het roer van het Vogeltrekstation, en Woutéra is het kloppend hart.

Het ga jullie goed. Je zult me denk ik nog wel eens terugzien, want ik blijf vogels ringen.

Gerrit Speek

Tekst uitgesproken bij zijn afscheid op de 50e ringersdag, Arnhem, 12 december 2009.

Gezocht: ringers op eendenkooien

Désiré Karelse, Fons Mandigers & Henk van der Jeugd

Al bijna 100 jaar worden op eendenkooien gevangen eenden geringd. Ring- en terugmeldgegevens maken wetenschappelijk onderzoek mogelijk waardoor veel kennis vergaard is omtrent het gedrag, levenswijze en trek van verschillende eendensoorten. In het licht van klimaatveranderingen en nieuwe onderzoekstechnieken is het ringwerk aan eenden opnieuw in de belangstelling gekomen. Er zijn thans echter nog maar 7 ringende kooikers actief in Nederland, waardoor de aantallen geringde eenden teruglopen. De in 2006 opgerichte Werkgroep Ringwerk Eendenkooien Nederland (WREN) stelt zich ten doel het ringwerk in eendenkooien nieuw leven in te blazen met een betere spreiding over Nederland waarbij jaarlijks ca 1.000 op eendenkooien gevangen eenden geringd worden. Daarmee is duurzame voortzetting van de bijna 100 jarige data-onderzoekreeks gewaarborgd en wetenschappelijk verantwoord onderzoek mogelijk. Om haar doelen te verwezenlijken is de WREN op zoek naar ringers die willen helpen door zelf te gaan ringen in eendenkooien of te helpen bij de opleiding van kooikers tot zelfstandige ringers.

Nationaal cultureel erfgoed

Eendenkooien zijn ambachtelijke vanginrichtingen voor het vangen van in het wild levende eenden. Het ontstaan ervan stamt van voor de Middeleeuwen en geldt als een karakteristieke Nederlandse vinding. Nederland heeft in Europa altijd een centrale plek in de vogeltrek gehad en in de Nederlandse wetlands overwinteren veel watervogels. Het feit dat juist in Nederland de eendenkooi en het kooibedrijf is ontstaan is dan ook niet verwonderlijk. Oorspronkelijk werden de eenden gevangen voor consumptie. De toptijd van de Nederlandse eendenkooien heeft gelegen in de 18^e en 19^e eeuw. Schattingen geven aan dat toen op enig moment in Nederland een 1.000 eendenkooien actief waren.

Eendenkooien zijn zeldzaam voorkomende monumenten met cultuurhistorische en landschappelijke waarde in ons Hollandse platteland. Eendenkooien worden beheerd en onderhouden, omdat zij enkele maatschappelijk nuttige functies vervullen, waaronder wetenschappelijk vogelkundig- en gezondheids-